

Vybrané kap. z práva

Pracovní právo

Marie Sciskalová

OSNOVA

- Právní úprava, výklad vybraných pojmů
- Subjekty prac.práva
- Pracovně právní vztahy
- Pracovní smlouva, náležitosti
- Vznik, změna a zánik prac. poměru
- Odpovědnost v pracovním právu,

PRÁVNÍ PŘEDPISY PRACOVNÍHO PRÁVA

- 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů
- 309/2006 Sb., zákon o zajištění dalších podmínek BOZP - veřejnoprávní požadavky týkající se BOZP
- 251/2005 Sb., o inspekci práce - obecný sankční předpis při porušení prac. podmínek
- 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání
- 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce - státní odborný dozor nad bezpečností vyhrazených technických zařízení

NAŘÍZENÍ VLÁDY

- 567/2006 Sb., o minimální mzdě
- 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejné službě a správě
- 590/2006 Sb., vymezující okruh a rozsah jiných důležitých **osobních překážek v práci**

Pracovní právo

je jedním z odvětví právního řádu ČR, vztahuje se k práci (opakující se činnost, probíhající v určitém čase a prostoru)

soubor právních norem upravujících pracovní vztahy, kde je realizováno právo občanů na práci:

- mezi zaměstnanci a zaměstnavateli při realizaci smluvního výkonu práce za úplatu (mzda, plat, odměna);
- související a doplňující, na nichž jsou účastny jako jejich subjekty odborové organizace, rady zaměstnanců, úřady práce

úzce souvisí s právem sociálního zabezpečení

Funkce pracovního práva

trvale vymezených úkolů, směrů působení na společenské vztahy vznikající při výkonu závislé práce a v souvislosti s ním. 3 základní jsou:

- ochranná

- organizační

- výchovná

prostor pro doplňující informace, poznámky

Ochranná funkce

je nejdůležitější,

chrání zájmy zaměstnance, jako strany z ekonomického hlediska slabší:

- **ochrana života a zdraví před nepříznivými vlivy práce a pracovního prostředí**
- **ochrana zájmu na zachování určité sociální úrovně.**

Organizační funkce

Dává zaměstnavateli možnost organizovat, řídit práci zaměstnanců, vytvářet podmínky, za nichž se uskutečňuje pracovní proces.

Funkce stanoví pravidla, za nichž má fungovat trh práce,

vymezuje míru práce odměny za práci.

Působnost pracovního práva

- věcná,
- osobní,
- časová,
- prostorová

Věcná působnost představuje okruh pracovně právních vztahů, které aplikují normy prac.práva

Osobní působnost se vztahuje na okruh osob na které se pracovně právní úprava vztahuje

Časová působnost je stanovena platností a účinností právních norem

Prostorová působnost se vztahuje na celé území ČR

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění

Část	Upravuje	-
První	Všeobecná ustanovení	1 - 29
Druhá	Pracovní poměr	30 - 73
Třetí	Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr	74 - 77
Čtvrtá	Pracovní doba a doba odpočinku	78 - 100
Pátá	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci	101 - 108
Šestá	Odměňování za práci, odměna za pracovní pohotovost a srážky z příjmu z pracovněprávního vztahu	109 - 150
Sedmá	Náhrady výdajů poskytovaných zaměstnanci v souvislosti s výkonem práce	151 - 190

prostor pro doplňující informace, poznámky

Vybrané kapitoly z práva

Část	Upravuje	-
Osmá	Překážky v práci	191 - 210
Devátá	Dovolená	211 - 223
Desátá	Péče o zaměstnance	224 - 247
Jedenáctá	Náhrada škody	248 - 275
Dvanáctá	Informování, projednání v pracovněprávním vztahu a oprávnění odborové organizace, rada zaměstnanců a zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci	276 - 299
Třináctá	Společná ustanovení	300 - 363
Čtrnáctá	Přechodná a závěrečná ustanovení	364 - 396

prostor pro doplňující informace, poznámky

Některé ze zásad pracovněprávních vztahů

- **zákonnost**
- **rovnost** (zaměstnavatel mj. musí zajistit **rovné zacházení** se zaměstnanci a dodržovat zákaz diskriminace zaměstnanců ,dodržovat zásadu poskytování **stejně mzdy nebo platu** poskytovat zaměstnanci **informace o pracovněprávních vztazích a** zajišťovat projednání s ním)
- **dispozice, právo na práci, bezpečné a hygienické práce**
- **práci dostat, udržet si ji, ekonom.se zajistit - tzv. triáda**
- **svobodná volba povolání, svoboda práce**
- **zákaz zneužití práv** (důstojnost, čest, dobrá pověst, úcta)

Pracovněprávní vztahy

jsou společenské vztahy, v nichž jeho subjekty (účastníci), vystupují jako nositelé subjektivních práv a subjektivních povinností stanovených normami pracovního práva.

Jsou právem upravené vztahy subjektů, které vznikají v souvislosti s jejich účastí v pracovním procesu.

Prvky pracovněprávního vztahu jsou:

- subjekty,
- objekt,
- obsah.

Předpokladem vzniku pracovně právního vztahu je vždy právní předpis a skutečnost

prostor pro doplňující informace, poznámky

Účastníci pracovněprávních vztahů

prostor pro doplňující informace, poznámky

Subjekty právního vztahu

účastníci, kteří v jejich rámci vystupují jako **nositelé subjektivních práv a subjektivních povinností**.

Právní úprava vymezuje, kdo a za jakých podmínek může být účastníkem pracovněprávních vztahů způsobilost mít v pracovněprávních vztazích práva a brát na sebe povinnosti

- zaměstnanec (zletilost)
- zaměstnavatel (způsobilý k jednání - fyzická nebo právnická osoba)
- ostatní (stát, odbory)

Zaměstnavatel

- a) **způsobilá fyzická osoba,**
- b) **fyzická osoba podnikající,**
- c) **právnícká osoba.**

Právnícká osoba vzniká/zaniká

- ze zákona (obce, kraje)
- z rozhodnutí správního orgánu (státní opera)
- zápisem do veřejného rejstříku (nadace, obchodní společnosti)

Zaměstnavatelem může být i stát (služební poměr)

ZAMĚSTNANEC

je fyzická osoba (FO), která je fyzicky a duševně vyspělá, že může vykonávat závislou práci, rozumově a volně vyspělá, že může nabývat práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů.

FO je pojem užívaný v právu, kde je třeba odlišovat osoby v běžném slova smyslu (občan, lidi) od jiných druhů osob, které právo za samostatný subjekt uznává (právnícká osoba).

Obsah pracovněprávního vztahu

je tvořen vzájemnými **právy a povinnostmi**, které vznikají mezi účastníky vztahu.

V oblasti pracovněprávních vztahů se může jednat o vzájemná práva a povinnosti, které mají různý právní základ. **Volní základ**, tj. vzniká na základě právního úkonu účastníků pracovněprávního vztahu (**smluvní základ**)

Závazná pravidla jsou obsažena v zákonech pracovního práva

Objekt (předmět)

pracovněprávního vztahu je to,
ohledně čeho subjekty pracovního práva
uzavřely konkrétní pracovněprávní vztah.

Cíl, ke kterému směřuje chování účastníků
pracovněprávního vztahu.

Státní orgány např.:

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí a další ústřední správní úřady,**
- **Úřad práce České republiky,**
- **Státní úřad inspekce práce (SÚIP)
zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce**

prostor pro doplňující informace, poznámky

Pracovní poměr a jeho charakteristické rysy

**základní pracovněprávní vztahy
nejtypičtějším, jeho prostřednictvím
se realizuje účast fyzické osoby v pracovním
procesu.**

**Zaměstnavatel si zabezpečuje pracovní sílu
potřebnou k plnění aktivit, které jsou
předmětem jeho činnosti.**

Základní charakteristické rysy pracovního poměru

- **vztah závazkový**

(obsahem pracovního poměru je pracovní závazek na straně zaměstnance, směřující k výkonu práce. Na straně zaměstnavatele směřuje k pracovnímu závazku)

- **pracovní poměr vzniká vždy na smluvním základě,**

bez ohledu na to, zda je založen pracovní smlouvou, volbou nebo jmenováním **tj. svobodný základ**

(svobodná volba druhého účastníka (rozhodnutí), zda učinit právní úkon, svobodné volby obsahu a formy právního úkonu)

PRACOVNÍ POMĚR

je smluvní vztah mezi **zaměstnavatelem a zaměstnancem**.

Předmětem je pracovní činnost,

kterou se **zaměstnanec zavazuje za mzdu**, popř. plat, pro zaměstnavatele vykonávat.

Sjednává se podle zákoníku práce, který mj. stanoví písemnou formou.

Může být uzavřen jak **na dobu neurčitou**, kdy vzniká trvalý pracovní poměr,

tak i **na dobu určitou**, po jejímž uplynutí skončí.

PRACOVNÍ POMĚR . DRUHY

Doba určitá

Doba neurčitá

☐ Pracovní poměr hlavní

Pracovní poměr vedlejší

☐ Dohoda o provedení práce

Dohoda o pracovní činnosti

Pracovní poměr

typické postavení subjektů tohoto právního vztahu
(**nadřízenost a podřízenost**). Při vzniku pracovního poměru jde
o **rovné postavení subjektů**

Pro postavení subjektů v **průběhu pracovního poměru tato**
zásada **neplatí**

Pracovní poměr je vždy úplatný, za výkon práce náleží mzda

Obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti subjektů

Objektem je opakující se osobní výkon práce zaměstnance pro
zaměstnavatele druhově určená prac. činnost)

Předpoklad vzniku pracovního poměru

- **právní norma**, kterou může být zákoník práce, ale i jiný právní předpis
- **právní skutečnost** stanovená právní normou

druhy pracovního poměru:

- podle doby trvání
- podle místa výkonu práce
- podle počtu prac.poměrů
- podle zaměstnavatele
- podle právní skutečnosti

Právní základy vzniku pracovního poměru

Pro vznik pracovního poměru - **zákoník práce.**

Zvláštním předpokladem pro vznik pracovního poměru jsou tři právní skutečnosti:

- **pracovní smlouva** (dvoustranný právní úkon)
- **volba** (jednostranný právní úkon),
- **jmenování** (jednostranný právní úkon)

Pracovní smlouva

základem je souhlasný dobrovolný vzájemný projev vůle
zaměstnance a zaměstnavatele směřující ke vzniku pracovního
poměru

Náležitosti: nezbytné a doplňkové

Nezbytné náležitosti pracovní smlouvy :

- **druh práce**, na který je zaměstnanec přijímán
- **místo výkonu práce** (obec a organizační jednotka nebo jinak určené místo)
- **den nástupu do práce**

Doplňková ujednání pracovní smlouvy

- doba trvání pracovního poměru
- zkušební doba
- kratší pracovní doba
- mzda
- konkurenční doložka
- možnost vysílat zaměstnance na pracovní cestu

PRACOVNÍ ZÁVAZEK ZAMĚSTNANCE

Základní povinností zaměstnance je vykonávat sjednanou práci po sjednanou pracovní dobu.

Povinností zaměstnavatele je mu tuto práci přidělovat.
Mohou nastat okolnosti, které splnění povinnosti znemožňují.

Pracovní právo některé považuje za závažné,
spojuje s nimi právní následky.

Překážky v práci.

DISPOZIČNÍ PRAVOMOC ZAMĚSTNAVATELE

Každý zaměstnavatel
při řízení a organizaci činnosti volí
system jehož nástrojem:

- **psaná**
- **nepsaná pravidla**

Organizační řád

PRACOVNÍ KÁZEŇ

je základním předpokladem úspěšného plnění úkolů.

Porušením se rozumí **zaviněné porušení povinností stanovené**

Vyplývá ze:

- zákoníku práce
- vnitřních předpisů (prac.řád)
- závaznými pokyny nadřízených

PORUŠENÍ PRACOVNÍCH POVINNOSTÍ LZE POSTIHNOUT

- na **mzdě**,
- výkonnostní odměně
- **napomenutím.**

Skončením pracovního poměru

- výpovědí,
- okamžitým zrušením pracovního poměru

OMEZENÍ JINÉ VÝDĚLEČNÉ ČINNOSTI

- pro zaměstnance **konkrétně určených zaměstnavatelů** a konkrétní formu jiné výdělečné činnosti (kontrolní orgány, soudce, členství ve valné hromadě)
- pro zaměstnance **všech zaměstnavatelů**, kdy nerozhoduje forma výdělečné činnosti, ale shodnost jiné výdělečné činnosti s předmětem činnosti zaměstnavatele

ZMĚNA OBSAHU PRACOVNÍHO POMĚRU

dvoustranný úkon

(o změně prac. smlouvy, o dočasném přidělení jiné práce)

jednostranný úkon

(převedení na jiný druh práce, do jiného místa výkonu práce, pracovní cesta)

DOHODOU ZAMĚSTNAVATEL MŮŽE PŘEVÉST

- Zaměstnanec - **nemá dlouhodobě dobré pracovní výsledky** a byl k nápravě v posledním roce písemně vyzván, nebo nesplňuje kvalifikační předpoklady pro výkon práce anebo závažně nebo opakovaně poruší pracovní kázeň
- zaměstnanec **je trestně stíhán** za trestný čin, spáchaný v souvislosti s vykonávanou prací
- pozbyl-li zaměstnanec dočasně předpoklady pro výkon práce
- nemůže-li zaměstnanec konat práci pro prostoje způsobené nepříznivými vlivy

Dohoda je uzavírána písemně

Skončení pracovního poměru

znamená i zánik práv a povinnost z prac. smlouvy na základě:

- subjektivních skutečností,
- z úředního rozhodnutí
- objektivních skutečností

SKONČENÍ PRACOVNÍHO POMĚRU

- Uplynutím doby
- Dohodou
- Výpovědí
- Zrušením ve zkušební době
- Okamžitým zrušením
- Smrtí

Výpovědní důvody

- **na straně zaměstnavatele**
- **na straně zaměstnance**

Okamžité zrušení pracovního poměru
jednostranný úkon zaměstnavatele
(z vlastního rozhodnutí)
zaměstnance
(pouze na základě zákonných důvodů)

ODMĚŇOVÁNÍ PRÁCE

Plat - odměna za práci (služební vztah)

Mzda – odměna za práci (obchodní společnost)

Funkce:

- Sociální (zabezpečovací)
- Regulační
- Kompenzační
- Motivační

ZÁSADY PŘI ODMĚŇOVÁNÍ:

- Spravedlivá odměna za vykonanou práci
- Ochrana
- Smluvní vztah
- Regulace ze strany státu

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

Prevence

Povinnosti zaměstnavatele a zaměstnance

- **Ochrana zdraví,**
- **uspokojivé pracovní podmínky**

Škoda

- ***je majetková újma vyčíslitelná v penězích***, musí ji poškozený vždy ***prokázat*** (škoda věcná). **Skutečná škoda** představuje *to, oč se majetek poškozeného skutečně zmenšil.*

Odpovědnost za škodu

- **Zaměstnanec**

- Obecná odpovědnost
- Odpovědnost za nesplnění povinnosti k odvrácení škody
- Odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat
- Odpovědnost za ztrátu svěřených předmětů

- **Zaměstnavatele**

- Obecná odpovědnost
- Odpovědnost při odvrácení škody
- Odpovědnost na odložených věcech

Odpovědnost zaměstnance za škodu

je vždy odpovědností subjektivní, tj. za *zaviněné* porušení povinností.

K jejímu vzniku se vyžaduje i tzv. deliktní způsobilost zaměstnance,

tj. ***způsobilost zaměstnance nést odpovědnost za následky vlastního protiprávního jednání nebo též o způsobilost k protiprávnímu jednání.***

Odpovědnost zaměstnavatele za škodu

Oproti odpovědnosti zaměstnance má **zaměstnavatel v pracovněprávních vztazích vždy odpovědnost objektivní, tj. bez ohledu na zavinění.**

Zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu:

- která mu vznikla **při plnění pracovních úkolů** nebo v přímé souvislosti s ním porušením právních povinností nebo úmyslným jednáním proti dobrým mravům,
- kterou mu **způsobili zaměstnanci** porušením pracovních úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednající jeho jménem

prostor pro doplňující informace, poznámky

Zaměstnavatel neodpovídá zaměstnanci za škodu:

- **na dopravním prostředku** (vlastním nebo jiné osoby), kterého zaměstnanec použil při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, **bez jeho souhlasu**.

Ke vzniku odpovědnosti zaměstnavatele tak nestačí jeho vědomost o použití vozidla,

- která vznikne na **nářadí, zařízeních a předmětech zaměstnance** potřebných pro výkon práce, které použil bez jeho souhlasu.

Odpovědnost při odvrácení škody

zvláštní odpovědnost za škodu, ze které vyplývá pro zaměstnavatele povinnost hradit:

- **skutečnou škodu**, kterou zaměstnanec při odvrácení škody utrpěl,
- účelně vynaložené náklady, které zaměstnanci v souvislosti s odvrácením škody hrozící zaměstnavateli vznikly.

Podmínkou vzniku odpovědnosti je, že zaměstnanec:

- nebezpečí sám úmyslně nevyvolal,
- si počínal způsobem přiměřeným okolnostem.

prostor pro doplňující informace, poznámky

Odpovědnost za škodu na odložených věcech

Nezbytným předpokladem této zvláštní odpovědnosti je, že se jedná o věci, které se **obvykle** nosí do práce a zaměstnanec tyto věci odložil:

- při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním,
- na místě k tomu určeném nebo na místě, kam se obvykle odkládají.

Rozsah náhrady škody hrazené zaměstnavatelem:

- za běžné věci, které zaměstnanec nosí do práce a za něž zaměstnavatel odpovídá – v **plné výši (100 %)**
- za věci, které se do práce obvykle nenosí a které zaměstnavatel nepřevzal do zvláštní úschovy – do **částky 10 000 Kč**
- škoda na věcech byla způsobena jiným zaměstnancem – v **plné výši (100 %)**
- zaměstnavatel převzal věci do zvláštní úschovy – v **plné výši (100 %)**;

Zaměstnavatel se zcela zproští odpovědnosti prokáže- -li, že **jedinou příčinou škody bylo, že **postižený zaměstnanec**:**

- **svým zaviněním porušil** právní předpisy nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,
ačkoliv s nimi byl řádně seznámen a jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány,
- **si škodu přivodil svou opilostí** nebo v důsledku zneužití jiných návykových látek a zaměstnavatel nemohl škodě zabránit

prostor pro doplňující informace, poznámky

OKRUHY KE ZKOUŠCE

- Definujte pojem pracovní právo
- Uveďte funkci pracovního práva
- Jmenujte alespoň 2 právní předpisy související s pracovním právem
- Definujte pojem zaměstnavatel, zaměstnanec
- Uveďte náležitosti pracovní smlouvy
- Jaké druhy skončení pracovního poměru znáte?
- Jak je to s náhradou škody v pracovním právu

